

*Харківський університет пишається тим,
що перший у світі курс фізичної хімії прочитаний
у Харківському університеті ще у 1865 році
і лише потім, через приблизно 20 років,
увійшов до програм університетів
Західної Європи та Америки.*

М. А. Ізмайлов

БЕКЕТОВ

МИКОЛА МИКОЛАЙОВИЧ

(1827-1902)

*видатний вчений фізико-хімік,
професор Харківського університету*

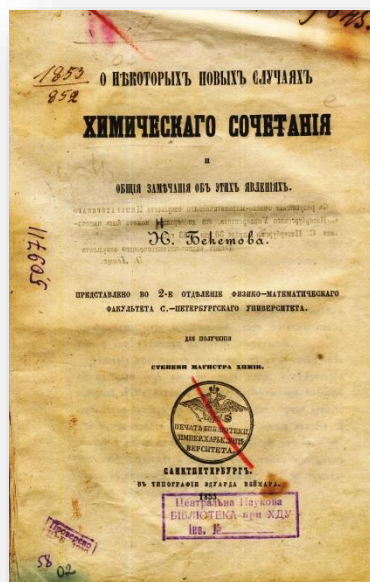
ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЯ:

- Микола Миколайович Бекетов народився 13 січня 1827 року у селі Алфер'ївка Пензенської губернії. Після домашнього навчання Микола Бекетов закінчив Першу Санкт-Петербурзьку гімназію, і у 1844 році вступив до відділення природничих наук філософського факультету Санкт-Петербурзького університету. Згодом перевівся до Казанського університету.
- У 1849 році захистив дипломну роботу «Рассуждение о действии возвышенной температуры на органические соединения».

- Після закінчення університету, у 1849 році, М.М. Бекетов працював у Медико-хірургічній академії (Санкт-Петербург).
- У 1853 році захистив магістерську дисертацію «О некоторых случаях химического сочетания и общие замечания об этих явлениях» (1853).

- У 1853-1855 рр. М.М. Бекетов — асистент кафедри хімії та технології Санкт-Петербурзького університету.

ХАРКІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

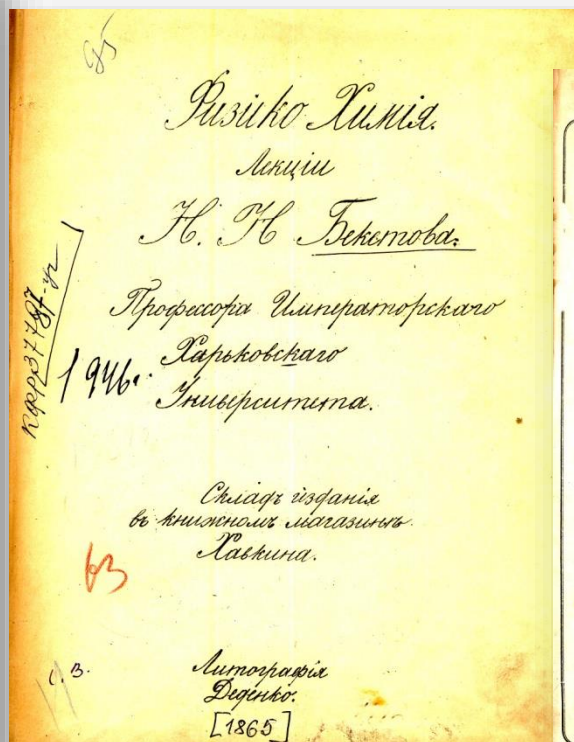
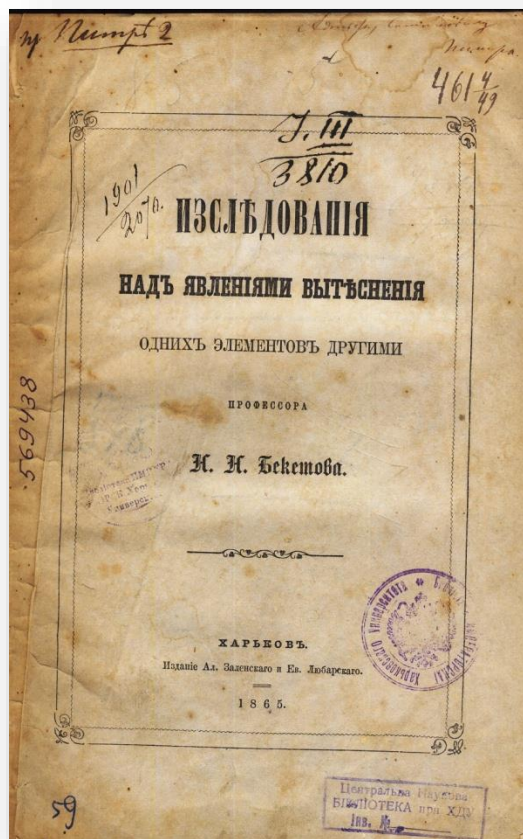
- У червні 1855 року М.М. Бекетов був призначений екстраординарним професором Харківського університету.
- У 1858-1859 рр. М.М. Бекетов перебував у закордонному відрядженні у Великобританії, Франції та Німеччини.
- У травні 1864 року М.М. Бекетов звернувся до фізико-математичного факультету з рапортом про створення при факультеті відділення фізико-математичних наук.

“По своей цели – изучение общих свойств и строения материи, по своему исключительно опытному методу, наконец, по литературе, физика и химия вполне отделяются от наук. С другой стороны, связь между химией и физикой с каждым днем увеличивается...” (Бекетов)

Так у Харківському університеті вперше у світі з'явився курс фізичної хімії, який почав читати М.М. Бекетов з 1865 року.

- 28 березня 1865 року Бекетов захистив докторську дисертацію "Исследования над явлениями вытеснения одних элементов другими" (1865)
- У 1886 році з'явилося перше літографічне видання курсу лекцій з фізичної хімії у двох частинах – «Физико-химия».

- У 1865 р. Бекетов стає ординарним професором Імператорського Харківського університету.
- У 1872 році, за активною участю М.М. Бекетова, при університеті було створено Товариство дослідних наук, в якому було дві секції — фізико-хімічна та медична. Фізико-хімічна секція згодом перетворилася у Товариство фізико-хімічних наук при Харківському університеті, яке М.М. Бекетов очолював до 1886 року.
- У 1884 році новий університетський статут скасував університетську автономію. Фізико-математичний факультет було розділено на два відділення, фізико-математичне та природниче, фізико-хімічне відділення було ліквідовано (останній випуск відбувся у 1887 році).

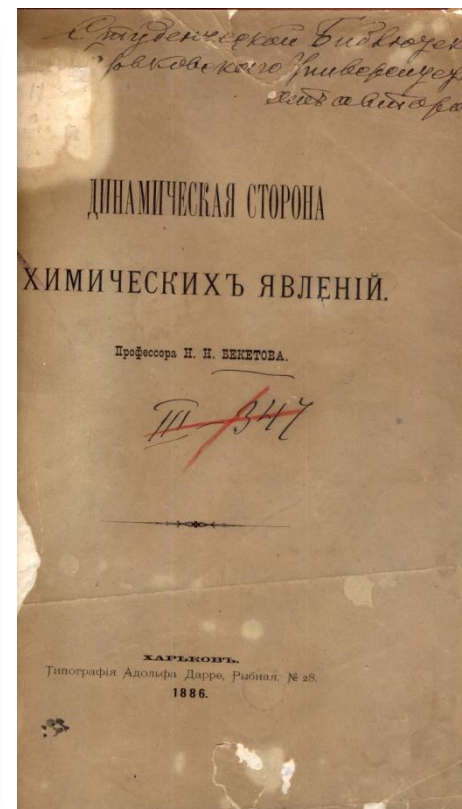
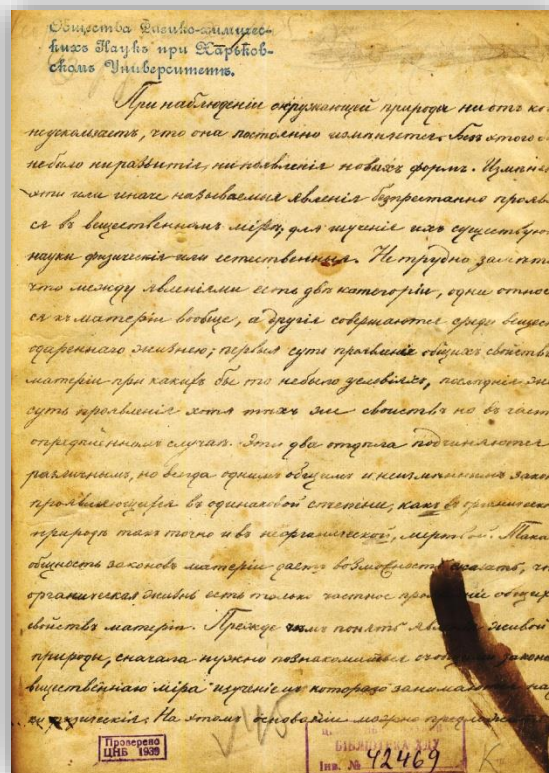
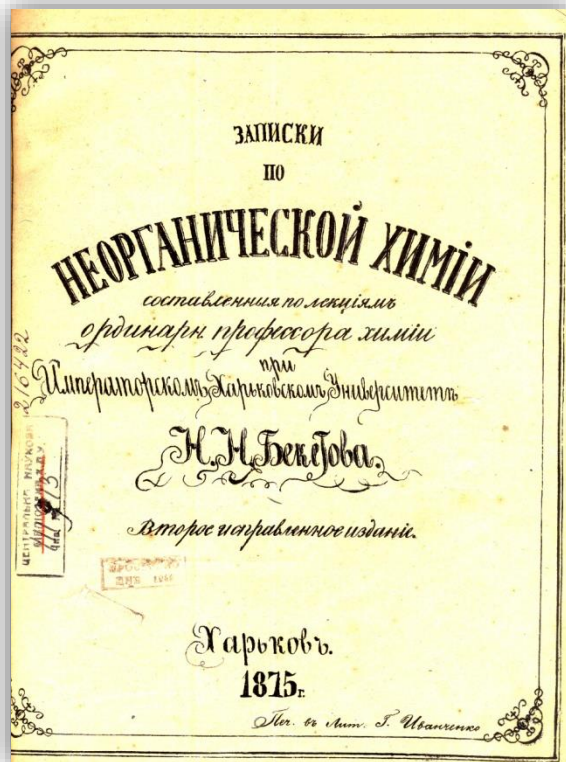

Практические занятия студентов физико-химического отделения Харьковского университета под руководством И. И. Бекетова в первой в истории науки физико-химической лаборатории

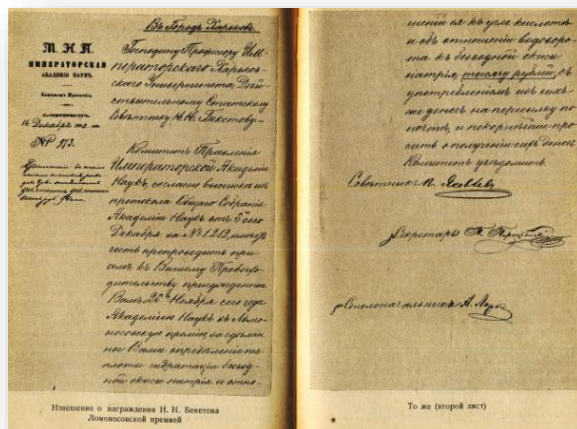

- У 1875 році, були видані його літографовані лекції з неорганічної хімії.
- Праця «Динамическая сторона химических явлений» зберігається у бібліотеці з автографом М.М. Бекетова

САНКТ-ПЕТЕРБУРГ

- У 1877 році професор М.М. Бекетов був обраний членом-кореспондентом Імператорської Санкт-Петербурзької АН.
- У 1879 році М.М. Бекетову присуджена премія М.В. Ломоносова.

- У 1886 році М.М. Бекетов переїздить до Санкт-Петербургу, де працює у хімічній лабораторії Академії наук. У цьому ж році його було обрано академіком Санкт-Петербурзької АН. Одночасно з 1887 по 1889 роки викладає хімію майбутньому Імператору Миколі II. Викладав на жіночих курсах хімію.

- З 1878 по 1903 роки М.М. Бекетов займався термохімічними дослідженнями. Ці дані він узагальнив у «Лекциях по основным началам термохимии».

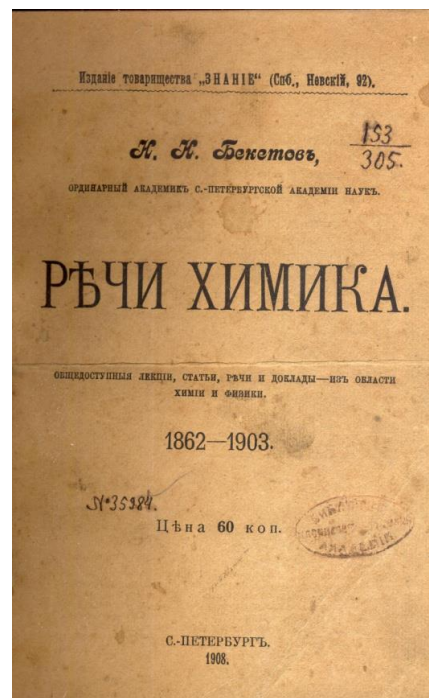
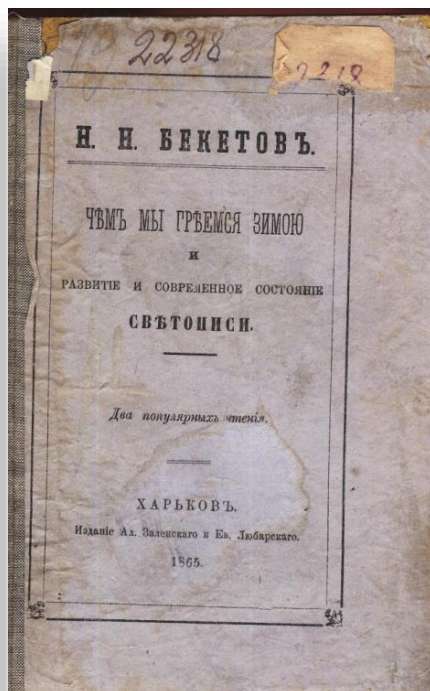
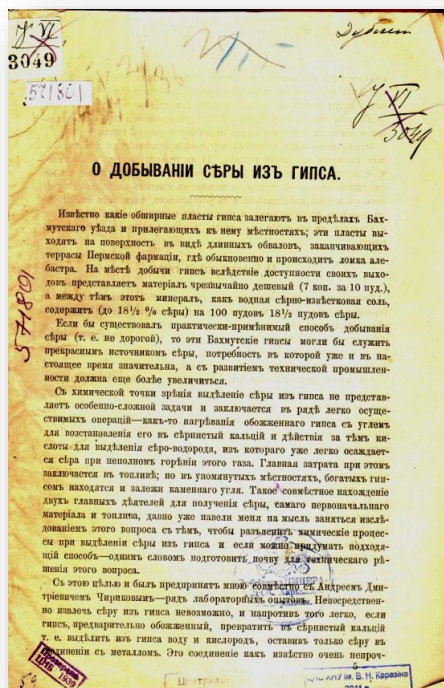
- У період з 1889 по 1911 роки п'ять разів був обраний Президентом Російського фізико-хімічного товариства.
- Помер М.М. Бекетов у 1911 року у Петербурзі.

М.М. БЕКЕТОВ – ПОПУЛЯРИЗАТОР НАУКИ

Професор М.М. Бекетов був причетний до цілої низки найважливіших заходів у сфері просвіти і благодійності. Він стояв біля витоків створення Товариства розповсюдження письменності серед народу, а також Товариства допомоги нужденним студентам, разом з легендарним офтальмологом Гіршманом був ініціатором і організатором створення Харківської публічної бібліотеки (нині — бібліотека імені В. Г. Короленка), регулярно читав безкоштовно лекції на науково-популярні теми, а також платні лекції — на користь благодійних товариств.

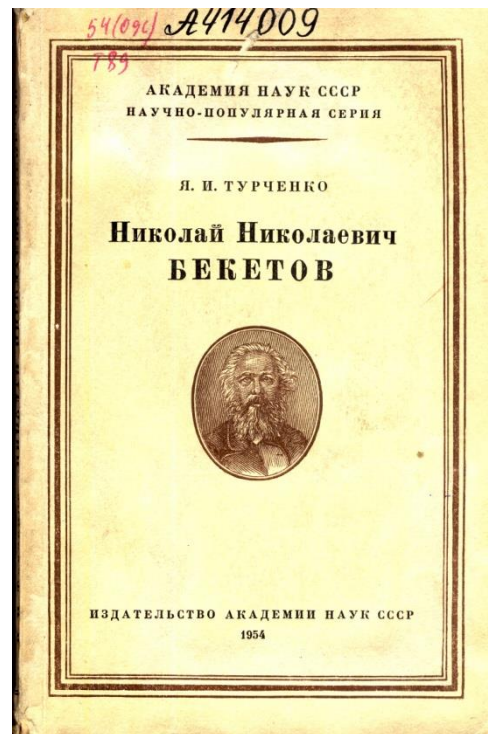
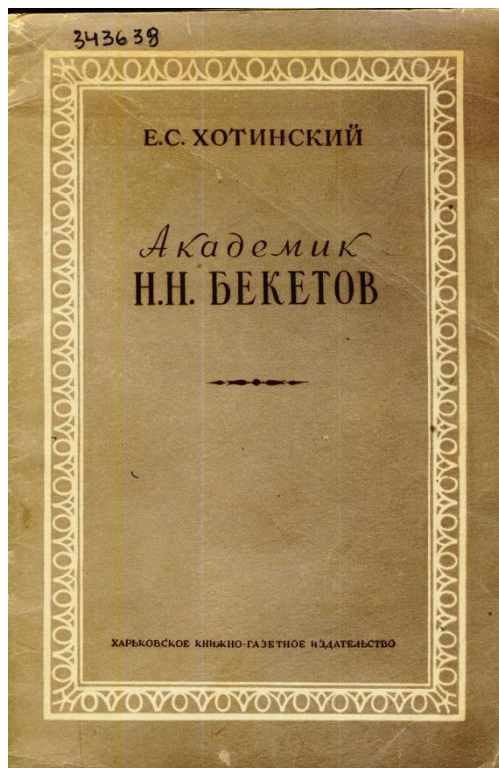
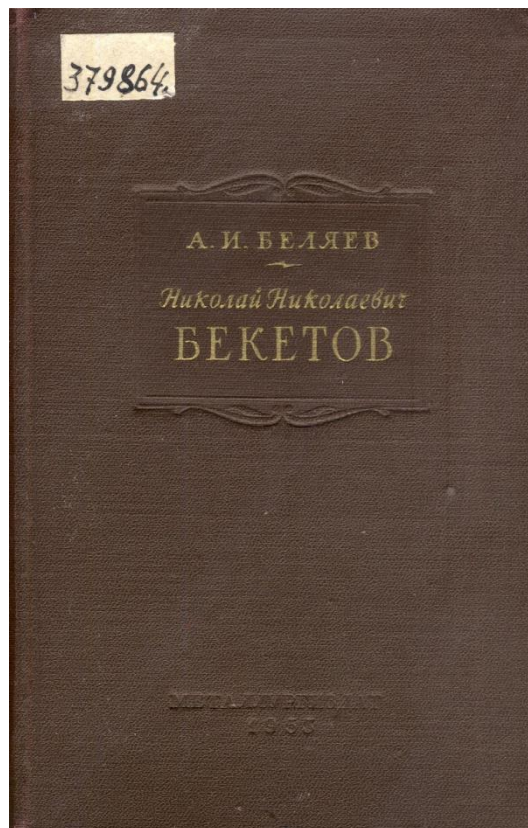
М.М. Бекетов був не тільки видатним ученим, але й талановитим популяризатором. Викликають зацікавленість такі лекції: «Чем мы греемся зимой?», «Наука и нравственность», «Развитие и современное состояние светописи» та інші.

ОГЛАВЛЕНИЕ:		стр.
Развитие и современное состояние светописи.	Публичная лекция, читанная в Харькове в 1862 г.	1
Чем мы греемся зимою.	Публичная лекция, читанная в Харькове в 1865 г.	13
О трудах Ломоносова по физике (1746—1757 г.).	Речь, произнесенная в Харькове в 1865 г., на столет- ный юбилей со дня смерти Ломоносова	20
Динамическая сторона химических явлений.	Доклад, читанный в Обществе Собрании Русского Финан- сового Общества 27 Декабря 1879 г.	27
О неалях	Публичная лекция, читанная в Харькове в 1886 г.	46
Избирательное химическое средство.	Речь, произнесенная на общем собрании IX Съезда русских естествоиспытателей и врачей в Москве—11 января 1894 г.	121
Основания начала термодинамики.	Четыре лекции, читанные в Московском Университете в 1890 году	87
Химическая энергия в природе.	Речь, произнесенная на общем собрании IX Съезда русских естествоиспытателей и врачей в Москве—11 января 1894 г.	131
Воспоминания химика о прошлом науки в XIX столетии.	Речь, произнесенная на заседании Русского Финансо-Химиче- ского Общества в 1901 году	144
О значении периодической системы Д. И. Менделѣева.	Статья, помещенная в „Научномъ Обозрѣніи“ в 1902 г.	152
Наука и нравственность	Публичная лекция, читанная в Петербургѣ в 1903 году.	163

ЛИТЕРАТУРА ПРО М.М. БЕКЕТОВА

БІБЛІОГРАФІЯ

- «О некоторых новых случаях химического сочетания и общие замечания об этих явлениях» (1853)
<http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/2663>
- "Исследования над явлениями вытеснения одних металлов другими" (1865) <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/2664>
- "Динамическая сторона химических явлений« (1886);
- "Основные начала термохимии" (4 лекции, 1890).

З повною бібліографією праць М.М. Бекетова можна ознайомитися у книзі Я.И. Турченко. Николай Николаевич Бекетов. – Москва, 1954. – С.197-207

ІНТЕРНЕТ ПОСИЛАННЯ

<http://dspace.univer.kharkov.ua/simple-search?query>

<http://av.disus.ru/programma/1498471-1-pamyatnie-dati-vospominaniya-pioner-fizicheskoy-himii-k-100-letiyu-dnya-smerti-nikolaya-nikolaevicha-beketova-2011-mchedlov-petrosyan-esli.php>

<http://chembull.univer.kharkov.ua/archiv/2011/33.pdf>

